

LŐCSEI PÉTER

WEÖRES-MOZAIKOK, XXXVI.

WEÖRES SÁNDOR ÉS
PÁLFFY ISTVÁN BARÁTSÁGÁNAK
KORAI DOKUMENTUMAI

A szerelmek és a barátságok gyakran kiszámíthatatlanok; számos meglepetést, fordulatot, irracionális mozzanatot rejtenek. Tartósságukat, mélységüket a külső szemlélő nehezen magyarázhatja hitelesen. Néha apró félreértések vezetnek szakításokhoz, máskor komoly ellentétek, terhek sem ártnak nekik. A velük kapcsolatos közhelyek vég nélkül szaporíthatók. A maguk igazságával együtt ezért is közhelyek. Weöres kiterjedt baráti köréről elsősorban az egyelőre hiányosan kiadott levelek és visszaemlékezések alapján rakhatunk össze mozaikot. Ezekben Pálffy István csak elvétve szerepel. A költő, szerkesztő neve olykor tanulmányok, forrásközlések mutatóiban, jegyzeteiben tűnik fel. Többnyire hiányosan. Életrajza és tevékenységének értékelése sem kapott helyet az irodalmi lexikonokban. *A magyar irodalom történetében* sincs nyoma.

Pálffy mindössze egy karcsú könyvet adott ki a harmincas évek derekán.¹ Írásait később nem rendezte kötetekbe. Versei, kritikái, novellái, tárcái többek között a *Magyar Ifjúság*, a *Tulipán*, *Az Erő*, a *Fejérmegyei Napló*, az *Új Erő* és a *Vár* hasábjain olvashatók. Egyfelvonásos darabját 1929-ben a Vörösmarty Színház mutatta be Székesfehérváron. A *Napkeletben* 1930-ban hat, 1931-ben két, a következő évben három verse jelent meg. 1932-ben szerepelt a székesfehérvári költők antológiájában. Weöres Sándor hívta a *Sorsunk* alkotói közé, de a pécsi folyóiratban mindössze egy költeménye látott napvilágot.

A népi írók bibliográfiája szerint (Pálfi Istvánként) a *Magyar Életben* Kodolányi Jánosról, a *Fiatal Magyarországban* többek között Nagy Imréről, Sértő Kálmánról, Szabó Pálról, Németh Lászlóról írt. A *Dolgozó Magyarországnak* a '43-as szárszói találkozót értékelte.

Az általa szerkesztett lapok közül az *Új Erőről* és a *Várról* alig jelent meg értékelés, pedig az irodalom decentralizálásának igényével fellépő kiadványokban például Buday

1 *Norrandi napló*, PÁLFFY István verse, Juventus Nyomda, Budapest, 1936 (20 oldal)

György, Dallos Sándor, Erdélyi József, Féja Géza, Illés Endre, Illyés Gyula, Jankovich Ferenc, Képes Géza, Marconnay Tibor, Németh László, Takáts Gyula, Tatay Sándor alkotásával találkozunk. A *Vár* rövid ideig a nemzedéki szerveződés lehetséges fórumaként is szóba került.

Nemzedékéből Weöres mellett többek között Takáts Gyulával, Jankovich Ferencsel, Képes Gézával és Tatay Sándorral váltott leveleket. Az előttük járók közül hagyatékában Hatvany Lajostól, Zilahy Lajostól, Móricztól, Kosztolányitól maradt fenn üzenet.

Pálffy a húszas évek derekától levelezhetett Weöres Sándorral. Többször emlegetett rokoni kapcsolatuk ellenére személyesen ritkán találkoztak. Tudjuk, hogy 1929-ben ellátogatott Csöngére; ezt levelén kívül barátjáról szóló értékelésében is felidézte. Weöres is feljegyezte arra a listára, amelyet a falujába látogató művészeiről állított össze. A lapon többek között Kodály Zoltán, Illés Árpád, Jékely Zoltán, Takáts Gyula, Takács Jenő és Tatay Sándor szerepel.

Üzeneteik szakadozottsága, esetlegessége arról tanúskodik, hogy számos levelük megsemmisült vagy lappang. Kézirataikat olykor megmutatták másoknak, esetenként tovább is küldték. Egy részük talán így kallódott el. Mindketten több alkalommal költöztek. A háború sem kedvezett a levelek hiánytalan fennmaradásának. A legkorábbi küldeményekből az derül ki, hogy kéziratos újságot indítottak. Később több közös fórumuk volt. Közéjük tartozott *Az Erő*, Karácsony Sándor lapja és a Szondi Béla szerkesztette *Magyar Ifjúság*. *Az Erő* hasábjain Weöres Sándor mellett többek között Bóka László, Képes Géza és Szobotka Tibor írásaival találkozunk. Pálffy 1927-ben itt számolt be a *Székesfehérvári Felsőkereskedelmi Iskola* diákjainak farsangi szerepléséről és a „*Konfirmált Ifjú Egyesület*” megalakulásáról. Amikor Weöresnek konfliktusa támadt Karácsony Sándorral, eltávolodott a laptól. Pálffy kitartóbb volt: még 1931-ben is szerepelt *Az Erő*-ben.

Weöres két verset dedikált számára. Az elsőt, a *Lírai vers töredékét* nehéz egyértelműen elhelyezni az időben, ugyanis barátja több alkalommal is völegény volt. Az Ady-stílusú ajánlás így hangzik: „*Kedves Pálffy Pistámnak, az ujjongó völegénységében is angyalian jó barátoknak*”;² az *Anzix* címűben *Az Erő* egyik rovatának, a *Csittvári krónikának* szerzőjeként emlékezett rá és barátaira: „*Bóka Lacinak, Pálffy Pistának és a többi, »kiöregedett« csittvárinak*”.³

A levelekben fontos tények szerepelnek Weöres költői indulásáról, magánéleti botladozásairól, kettejük irodalmi kapcsolatairól. A kamaszos hangvételű sorokban szó esik barátaikról, ismerőseikről (Cser Imre, Maitz László, Palma László, Szász Béla, Stolte István, Kliment Gyula, Szondi Béla, Karácsony Sándor). Láthatjuk tervezgetéseiket, művészi útkeresésüket, bíráló szenvedélyüket. Az egyes írások mutatják szertelenségüket, apró sértődéseiket, túlérzékenységüket, kamaszos fricskáikat. A középiskolás Weöres örömmel fogadta irodalmi „felfedezését”, de olykor támogatói, mintaképei is teherré váltak számára. Beszámolt arról, hogy milyen lapokkal, alkotókkal került kapcsolatba, milyen kérdések foglalkoztatják. Levelezésük néhány darabját korábban a Vas Megyei Levéltárban találtam meg; egy részüket már publikáltam.⁴ Ezeket most erősen rövidítve mutatom be. Hiányaikkal együtt is szeretném érzékeltetni a szerzők „párbeszédét”, amely – mint a Petőfi Irodalmi

2 WEÖRES Sándor, *Elhagyott versek, Helikon*, 2013, 192.

3 Uo. 193.

4 LŐCSEI Péter, *Szombathelyi emlékpohár*, Vasi Szemle Könyvek, Szombathely, 2007, 37. kk. [A továbbiakban: LŐCSEI, 2007]

Múzeumban őrzött Weöres-üzenetekből kiderül – a hatvanas évekig tartott. Az eddig előkerült körülbelül negyven dokumentumot igyekeztem időrendi sorrendbe illeszteni. Mostani forrásközlésemben az első nyolcat mutatom be. A legszükségesebb jegyzetekkel is elláttam őket. A betegségekkel és a szerelmi ügyekkel kapcsolatos intim sorok egy részét tapintatból kihagytam. Ezeket minden esetben [...] jelölöm. Ugyanígy – LP jelzéssel – foglalom össze a levelek rövidítéseit. A leveleket betűhíven közlöm. Nem javítottam a költő elírásait, helyesírási hibáit sem. Megemlítem, hogy Weöres az í és az ú helyett sok esetben i-t és u-t használt. (Néhány szóban ez következetesen fordítva történt.) Az összetett mondatokban gyakran elhagyta a vesszőt. Fülep Lajosnak ki is fejtette, hogy miért.

*

1. Pálffy István Weöres Sándornak⁵

Kedves Cina!

Kérlek, ne haragudj, mért oly sokáig nem írtam Neked és a lapot sem küldtem vissza. Ez azért volt mivel először is nagyon el voltam foglalva és nem írhattam Neked, másodszor a lapot azért nem küldhettem előbb vissza, mivel a mama néhány ismerősének odaadta, hogy olvassák el. [Kézírtas irodalmi folyóiratuk terveiről számol be. Megemlíti a Luther Naptár pályázatát. Novellaötletet kér barátjától. LP]

Sokszor csókol szerető unoka testvéred, Mici néaninek, Sanyi bácsinak és Giga néaninek a kezeit sokszor csókolja szerető öccsük és Neked unokatestvéred

Pista.⁶ [...]

2. Pálffy István Weöres Sándornak⁷

Tolnanémedi, 1928. november 18.

Kedves Egy komám, Sanyikám!

Ha azt kívánod tőlem, hogy nagyon őszinte legyek, meg merem azt is írni, hogy megijedtem legutólsó leveledtől. Az Égre! édes öcsém, hát mi a szösz motoszka a koponyádban? Hát igazán ilyen komolyak a bajok?⁸ Megmondom neked: ne merj még egyszer komédiázni előttem azzal a Schwarzer-rel! Hagyd azt, édes gyerekem, a Schwarzoknak. S ha már ezzel a bolondulással bolondozol, írj legalább olyan levelet, hogy ha a tartalomból még nem is, de a sorok közül se olvashassam ki, hogy bajok vannak. Én azt tapasztaltam eddig, hogy a bolondok (az igazán azok) takargatják a betegségüket, az egészségesek pedig emlegetik bolond fejüket, mert tudják, hogy úgy sem tarthatják igazán bolondnak őket. S hogy visszaterjed: ha neked a Schwarzerrel illetőleg lakásgondjaid lennének, ne nyugtalankodj, egyik

5 Dátum és boríték nélküli autográf levél; lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára; A Weöres család levélára 1650–1955 (ifj. Weöres Sándorhoz írt levelek) XIII- 43. / 9.

6 Mici néni: Weöres Sándor édesanyja, Blaskovich Mária (1887–1951); Sanyi bácsi: idősebb Weöres Sándor, a költő édesapja (1881–1965); Giga néni: Weöres Gizella, Weöres Sándor nagynénje (1871–1961)

7 Boríték nélküli autográf levél [Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára; A Weöres család levélára 1650–1955 (ifj. Weöres Sándorhoz írt levelek) XIII- 43. / 9.]

8 Weöres minden bizonnyal lelki labilitásáról, kezeléséről, esetleg öngyilkossági szándékáról számolhatott be levelében. A Schwarzer a korabeli szóhasználatban ideggyógyintézetet (bolondokházát) jelentett.

FORRÁS

LŐCSEI PÉTER: WEÖRES SÁNDOR ÉS PÁLFFY ISTVÁN BARÁTSÁGÁNAK KORAI...

nagybátyám a Pázmány P. tudom. egyet. Elme- és idegkórtani intézet tanársegéde, majd ha megkérsz szépen: az ő klinikájára beprotezsállak. Mindig számíthatsz rám.

De félre a tréfával egyelőre. Beszámítom a halálesetet s így megértem kusza gondolkozásmódodat is. (Mert nagyon megdöbbentő levél ez, öcskös, [(ha már bátyád vagyok, hadd teremtsenek nyakon)] s ha nem tudnám, hogy Te – Te vagy, megijedtem volna tőle.). Mégis bántott volna befejező pár sorod: „Remélem, legközelebbi leveled nem lesz tömörszibb utolsó levelednél.”

[Weöres Sándor dorgálásáról, hogy ezelőtt rövid levelet írt. LP]

Falun meglehetősen unalmasan telne az ember élete, ha a rádió nem volna, különösen azé az emberé, aki hozzászokott ahhoz, hogy néha zenét hallgasson, színházba, előadásokra járjon. (Fehérvárt tavaly, negyedéves koromban egy hetilap szfvári rovatvezetője voltam s szabadjegyem volt mindenhova. Bezzeg ki is használtam. A színházi jegyem úgy szólt: oda, ahol hely van. Korunknak betegsége a színház nem látogatás s így én mindig páholyban ültem egyes egyedül tanárim nagy bosszuságára.)

[A rádió műsorairól és saját verseiről szól. Utóbbiakról kéri Weöres véleményét. Verseket is vár tőle. Közös barátait közül Szondi Béla eljegyzéséről szól. LP]

Hej, ha én is volnék ilyen bátor...

De hát mit ábrándozom én erről. Értes is Te ehhez, amikor hagyod a királynőt elshogni előtted, oszt nem kapaszkodsz az uszájába. Szegény kis Jucika pedig hogyan várhatta, míg ennek a tökfilkó Sándornak megjön a bátorsága és ... Tanácsolok neked kedves barátom, később majd hasznát veheted: a szerelemben ne próbálkozzék az ember, ne gondolkozzék az ember, hanem vágjon neki amúgy magyarosan, és huszáros karvágással – oszt legyék, ami lesz!

Még csak most jutott eszembe, hogy a Kliment Gyuszi is Szombathelyen tanult tavaly.⁹ Ugyan ott van-e most is? S ismeritek egymást személyesen is? Ha igen, írj valamit felőle, kíváncsi vagyok rá. Földesen ismerkedtünk meg, az idej husvétkor. Ha szoktál vele találkozni, köszönts nevében.

Magamról írjak? Nagyon szegény gyerek vagyok, gazember vagyok stb. Az iskolában elképzelhetetlenül rossz tanuló voltam, meg is buktam. S ha átmentem néha-néha egy-egy osztályon, a tanárim ráncigáltak át. Még kedvenc tantárgyam sem volt. A magyart sem tanultam, csak hát azt tudtam. A többi pedig éppen nem izlett. Az önképzőkörben két évig elnökösödtem, (első évben mint alelnök, az elnök azonban egész évben beteg volt s én voltam harmadik létemre a teljhatalmú úr). A Confirmált Ifjak Egyesületében is két éven át voltam elnök. Ha kíváncsi vagy még egy fényképemre, „az Erő” 1926./27.-es évfolyamának kb. februári számában megtalálhatsz bennünket: fehérvári műkedvelő diákok c. felett.¹⁰

*

9 Kliment Gyula: Egykori szombathelyi diák. Pálffy Istvánnal és Weöres Sándorral együtt többször szerepelt *Az Erőben*.

10 „Fehérvári műkedvelő diákok” (Pálffy István rövid fényképes beszámolója); *Az Erő* 1927, április, 32.

3. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak¹¹

Kedves Pistám!

???

— — — — —
Mint ezen jelekből is láthatod, a tipografikus költészet díszes mezejére lépem.

!!!!!!!!!!!!

De térjünk vissza az első „mondathoz” amely szól vala pediglen következőképpen:

??? megtoldva: ?

Mivel az olvasóközönségnek még nincs elég gyakorlata hozzá, hogy megértse az én tipografikus költészetem rejtett (de még micsoda rejtett!) értelmét, hát megmagyarázom.

Az előbb idézett „első mondat” felfordítva (és nem lefordítva) kb. annyit jelent:

Kedves Pistám, nem értem, mért találsz azt, hogyha az embernek új barátja akad, az mért szakítana a „régii” barátságban. (Hja, roppant régi: szeptember vagy mióta, és, mint egy készülő versemben „áll” (két öreg beszélgetése)

„... régen volt, nagyon régen
te öszülsz azóta és én kopaszodom...”)

Első sorban: te van egy pupu, van két pupu, három pupu, sőt több pupu; akként az embernek is van egy, két, három, sőt több barátja és én szerencsétlen ember, akinek nincs és hogy többet mondjak, negyedik koromig ezen szerencsétlenek közé tartoztam; egyetlen barátom volt akkor, egy unokafivérem, drága jó gyerek. – Mert Neked Szondi Béla a legjobb barátod, azért, nem tudom, miért ne ~~het~~ lehetnél velem is barátságban; a barátság egészen más, mint a [völegény – menyasszony]-schaft. (Ebben ismét megtaláltad a tipografikus líra nyomait.) Nekem van, úgy hiszem, valami tíz barátom, ugyanannyi felnőtt jóakaróm, ke-netteljes kifejezéssel: atyai jóbarátom, bírók végül néhány árnyékkal, akik unalmasak, de néha nagyon hasznosak. – Bámolni fogsz, midőn azt írom, hogy osztálytársaim között csak egy barátom van; ez az egy is egy cinikus fráter, akitől, ha megkérdenéd, hogy barátomnak tartja-e magát, azt felelné, hogy még mi a csudát nem. Szegény gyerek, maga se tudja, hogy ragaszkodik hozzám. Figyelmedbe ajánlom: valamikor még találkozni fogsz vele, mint egy kétségbeesetten gigantikus művésszel.

Másik barátom: akit úgy emlegettem egyszer, hogy az „orvosnövendék.” Tulajdonképpen akkor nem is volt orvosnövendék, csak biztosnak látszott, hogy fölveszik, most magyar-francia szakos bölcsész Pécssett. Üres óráiban az impresszárióm. Ő juttatott be Szombathelyen minden elképzelhető és elképzelhetetlen helyre, hírlapokhoz a helybeli lapokhoz, stb; ahol nem ment magától, ott kitanácsolta az utat, anélkül, hogy én kértem volna rá és anélkül, hogy valamivel is viszonztam volna.¹² Arra a vele kapcsolatos valamikori históriára (tudod, miről beszélek) jól álllok róla, hogy azt gondoltad, rosszakaratulag tanácsolt; pedig nem, csak elveiben is ilyen ultraviolett hipermodern, talán túlzottan is.

11 Autográf levél. A borítékon: Weöres Sándor Szombathely Faludi Ferenc u. 33. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/1. / A levél záradéka: PIM V. 5396/8/30.

12 Egyelőre nem tudtam azonosítani. Lehet afféle kamaszos hengegés is. Weöres korai támogatói közül Pével Ágostont, Bata Gábort, Lingauer Albint, Bónyi Adorjánt ismertem eddig.

FORRÁS

LŐCSEI PÉTER: WEÖRES SÁNDOR ÉS PÁLFFY ISTVÁN BARÁTSÁGÁNAK KORAI...

Eddig irtam a levelet, amikor a Tiedet kaptam, rögvest. Azóta alkalmasint sok embert szállítottak az angyalok az angyalföldi menyországba, de ez tudod, ehelyütt, csak amolyan felbugyorgó „szimultánizmus.”

Mivel hogy éppen barátaimról volt szó, félig azt folytatom, amit elkezdtem, félig újat kezdek.

Van nekem három különleges pasasom: költők. Valóságos irodalmi triász és testben-lélekben jó barátok. Valóságos irodalmi Athos, Porthos, Aramis – én afféle d’Artagnan vagyok köztük, az első hónapban, ismeretségük óta, aki még nem simult bele társaságukba, irodalmi terveikbe pedig – na, azt meg éppen nem.

Tudod, hogy nem vagyok konzervatív természet, de hozzájuk képest valódi Szabolcska Mihály vagyok. Hogy teljesen szabadverselők, azt nem mint túl-modernséget említem, de hát – be kell ismernem, hogy én nem is konyítok az effélék megértéséhez mint:

„Fekete lábak fáján
hajtja a szépséget az erő.

A lányos, ványolt husángok
suhánva szaladnak odébb.

Te sáros, piszkos, te,
kedves az idom a pihenéskor.”

Satöbbi. Remélem, még nem futottál el, de még egy strófát igazán nem mernék ideiktatni. Pedig – fejemet teszem rá – mindháromban irtózat tehetségek rongálják a pelenkát.

Elküldök mindháromtól egy-egy verset, hogy lásd: szelídebb perceikben mire képesek.

*

* *

(Ez: a cím. Vagyis: címet sehol sem használ Cser Imre, aki Athosa az egész társaságnak: ő a vezető és két társa az ő minden egyes elejtett szavát, nézet-töredékeit tiszteletben tartja.¹³ Nálam négy évvel idősebb. Csak annyit még róla, hogy különös ember. Két társa, mint említettem, akár az uccán el-pottyantott szavait is felszedi, mint a Krisztus a patkót; így egyszer úgy szólított, hogy „piciny ember”: azóta ez a nevem köztük. De lássuk hát a verset):

Első éves rózsató volt,
de csak maga volt a bimbó.

Tizenkilenc évet szánt neki az Úr
de ő abból is adott vissza.

Szeretett
és meghalt,
mielőtt lányává ölelte volna

13 Cser Imre: (?–?) 1927-ig a Csornai Premontrei Kanonokrend Szombathelyi Főgimnáziumának tanulója. Alighanem azonos azzal a Cser Imrével, aki 1934-től 1937-ig a Szombathelyen kiadott *Küzdés* című antiszemita kiadvány szerkesztője volt.

a legnagyobb asszony
a VÉR asszonya.

(Más: mondom be, mint a rádióban szokták. De azért meg nem állhatom, hogy ne kérdezzem: hát nem bámulatos szépségű vers ez? – Szintén Cser Imrétől:)

Kerestem magamat és nem találtam.

Hiába vártam: meglelem

nincs.

Nincs. Sehol sincs.

Szellőtől suhogó erdőn

rohantam a kacajba.

Fekete, éjszemű, vad

mámor kacajában kerestem

s mikor kértem, cibálva kiáltottam:

„Te vagy én?” –

Táncralengő karját úgy dobta le

és a hideg fuvallatot szívta és mosolygott

mosolygott rajtam

az iramban elakadt féktelen kacaj.

Kialvó csillagok.

(Irta: Albert István.¹⁴ Hetedikes gimnázista és az Aramisa a társaságnak: a szelidség poétája és a legkevésbé vad-modern.)

Vajjon ismertek-e

engem, vibrálva kialvó

örökszép csillagok?

Nem hályogos földi

szemmel: lelkivé magasztosulva

bámullak titeket.

Én igen szeretnék

a ti lila fényeteknél

egy másik világon

véletek aludni,

végül, utolsót lobbanva,

véletek kihunyni.

*

14 Albert István (1912–2004): a Csornai Premontrei Kanonokrend Szombathelyi Főgimnáziumának tanulója. Az 1928/29-es tanévben hetedikes korában megbukott. 1929–30-ban ismétlő volt. 1931-ben érettségizett. Később újságíró, zenei szakíró, műfordító lett. A Magyar Rádióban zenei tárgyú előadásokat tartott.

Virágot szóró életunt koldus

(Irta: Maitz László.¹⁵ Két éve érettségizett.)

A sötéthomloku vak koldus
kiátkozva züllik a földgolyó körül:
az Éjszaka.
Elernyedten... kényszeredve...
vézna lábbal botorkál csak...
a sötétben.
Nem látja a nappali színt, a világot:
koldus.
Mégis...
tarisznyáját sebbel-lobbal nyitogatja
s véresszáru, véresszirmu tűzrózsáit
zeguccákban, gyászablakon a zugokba
bedobálja, bedobálja,
mert ez az átka...
Cifra koldus-cafrangjait, virágait
a sötétben bíborszépnek látod
s nem gondolod: ~~koldus-agnak~~
~~halálra~~ kuvik-hanggal
~~koldus~~ halálra szánt:
koldus-agnak
mint amilyen ő maga is – téged is.

*

Mit szólamolandasz ehhez?

Azonban még nincs vége a dolognak. Képzeld csak: ezzel a három merész fiatalemberrel véd- és dacszövetséget kötöttem, hogy szépirodalmi lapot alapítunk Szombathelyen. Koránt sem lesz ilyen török-szakad-modern programja; a legújabb mellett helyet adunk a Szabolcska-hangnak is, csak – szép legyen. Remélem, leereszkedsz annyira, hogy küldesz néha egy-egy szép verset a lapocskánknak, mi meg majd küldünk egy-egy tiszteletpéldányt, ahol az egyik mult levelemben említett vasi gigászokat mind együtt találod. Igaz, hogy – bár elég széleskörű pártfogást nyertünk meg, – nem sok a remény, hogy a szép álomból valóság is legyen.

Azután – hadd hengegjek Neked – íme, „beérkezett vasi poéta” vagyok. Most vasárnap (mire Te a levelet megkapod: mult vasárnap) felolvassák néhány versemet a város kultúregyesületének irodalmi délutánján.¹⁶ Azonkívül: a helyi lapok kapui immár mind nyitva előttem.¹⁷

15 Maitz László (?–?; Pálma László): a Csornai Premontrei Kanonokrend Szombathelyi Főgimnáziumának tanulója 1927-ig. A levélben említett Cser Imre osztálytársa. *Fenyők gyantája kicsurran* című kötete 1931-ben jelent meg Szombathelyen. Irodalmi bírálataival, ismertetőivel a *Vasi Szemlében*, az *Irott Köben*, a *Hírben* és a *Vasvármegyében* szerepelt.

16 *Az égi vándor* című korai Weöres-vers alatt ez olvasható: „Budakeszi W. Sándor* A szerző a szombathelyi főreáliskola VI. osztályú tanulója. Székely László dr. a Kultúregyesület mai irodalmi délutánján a fiatal vasi költő-tehetségekről tartandó előadásában róla is megemlékezik, mint a vasi irodalom egyik értékes ígéretéről.” *Vasvármegye*, 1929, március 10, 4.

17 Weöres Sándor 1928-tól jelent meg a helyi lapokban. Előbb a *Hírben*, majd a *Dunántúli Estilapban* és a *Vasvármegyében*.

Hogy azonban mégegyszer visszatérjek oda, ahol a levelemet kezdtem (visszaugrani, minden helyi és időbeli következés nélkül; veheted észre, ez a levelem nagyon kapkodott: nincs idő az átgondolásra, úgy írok, fej nélkül, gyorsan, mint egy gőzgép. Bevallom, bizonyos mértékig szeretek tüntetni a pongyolasággal, de ahogy ezen a levélen próbálok visszafelé haladni, visszafelé ereszkedni gondolatmenetem pókfonalán, hát:

skprhpaph!

Tehát ott kezdtem, hogy visszatérek oda, ahol kezdtem, tehát: levelem elejére. Voltaképpen nem is tudom, kit nevezhetnék legjobb barátomnak, de, úgy hiszem, Téged, még pedig azért, mert Neked mondtam el legtöbbet magamról, olyasmit, amit másnak már csak azért sem mondtam volna, mert úgyis meglátta volna rajtam. Te pedig, tekintettel arra, hogy még nincs ezidőszerint ~~távolba~~ távolbalátó-készüléked, ha rádiód van is: nem láttad ugyanazokat és – megírtam őket. Különbösen is, ha meggondolom, csak két igazi barátom van és az egyik Te vagy feltétlenül.

Hogy végre más vágányra térjek: a lemásolt verset köszönöm. Hiába, azért, ha vőlegény vagy is, ami elég sablonos dolog: szeretetreméltóan furcsa ember vagy Te, Pista. Már tervbe vettem, hogy a verseimet így, másolatlanul fogom elküldeni és Te visszaküldöd őket: de nem lehet, mert igazán nincs szándékomban, hogy ingyenes másolóknak szerződtesselek. – Tudod, hogy érdekes érzés: versemet más írásában írva látni? Egyszer lemásolva elküldöm majd egyik versedet, csak azért, hogy ezt az érzést tapasztald, ha ugyan még nem tapasztaltad.

Irsz valamit olyasféléről is, hogy valamelyik szőke csittvári lebecsülte az Erőt és azt kérded: nem én vagyok-e? Elsősorban: én nem vagyok szőke. Másodsorban: Sándor bátyám egy levélben azt írta nekem (szósz szerint idézem): „Csudálom, hogy te az Erőt ifjusági lapnak tartod s még hozzá (le-) értékelő árnylattal.”¹⁸ Erre én azt feleltem Sándor bátyáknak, hogy félreértés lehet, én nem írhattam az Erőről leértékelőleg. Légy szives, írd bővebben az ügyről, honnan tudsz róla, mert én Tőled hallom először.

Azt is irod, hogy a Csittváriakat lenézem vagy mit is. Tévhit, nem tudom, melyik melényed zsebéből szedted elő, de hogy az én írásaimból nem: az biz stb.

Abban, hogy a költészetben nincs kalkulálni, próbálgatni való: sok igazad van. Én, igaz, hogy emellett sem mernék állást foglalni, de a Poe Edgár ellenvéleménye mellett sem, amely szerint a költészet: matematika.¹⁹ Az Idő a legfőbb bíró, majd ő dönt. Vagy megérjük a döntését, vagy nem, majd meglássuk. Azt irod, hogy ez Neked (már mint a tudatos próbálgatás) mesterségnek látszik. Azt hiszem, Neked írtam egyszer egy merész percemben azt, hogy véleményem szerint a költészet: suszteráj.

Azt irod, hogy erősen gyakorolod magadat a lírán, Hát lássunk is belőle valamit! nekem szinte elképzelhetetlenül hangzik, úgy tudtam, hogy a líra terén kétségbeejtően szűkszavú vagy. Ha nem: örvendetes tévedés.

Ne haragudj, hogy ilyen sokára felelek, de legközelebbi levelemben majd beszámolok egy csomó örvendetes eseményről és akkor, remélem, megbocsátasz. – Őlel Sándor.

*

18 Karácsony Sándor 1929. II. 24-én írta Weöresnek ezt a megjegyzést. LÖCSEI, 2007, 41.

19 *A műalkotás filozófiája* című Poe-esszére Weöres többször is hivatkozott. Általában kételyekkel.

FORRÁS

LŐCSEI PÉTER: WEÖRES SÁNDOR ÉS PÁLFFY ISTVÁN BARÁTSÁGÁNAK KORAI...

[Kedves Pistám!

Utóirat (elég hosszú utóirat) gyanánt elküldök egy, különben sikerületlen verset, azért, mert a levél elején idéztem két, a fejemben zsongó sort:

„régén volt, nagyon régen
te őszülsz azóta és én kopaszodom...”

Nos hát, a verset különben nem küldeném el, mert nem érdemli meg a félív papírt a 3 f., hanem, mint érdekességet küldöm: hogyan kerekedett a két felzsongott sor köré a költemény, la:] Óvintézkedés: Le ne találd másolni!!

Aggok a kályha mellett.²⁰

– Sok volt, régen volt és nagyon régen
és te megkopaszodtál azóta és én egészen ősz vagyok...

– Sok volt. Sokat temettünk
és mi temetetlenül maradtunk és szárazon.

– Öreg pajtás, tudod-e
hogyan halottak napja van ma?

– Száraz kezekkel kotorászva
fakult nevetek markolunk a csillogó sírok alól...

–Hé, öreg pajtás, azt beszélik,
hogyan ma fehér lepedőkbe jár majd vizitálni a dédapánk is
a temetőből, igaz?

– Meghaltak és százszor megszülettek azóta
és talán meg se haltak. Velünk halnak meg mind, kifakultan,
mint szuvas fiókba régi nászruha...

– No lám, a tűz rögvest kialszik
és a szentnek be nem jönne a Julcsa.

– Minden tűz csak kialszik egyszer, mondogatta az öregapám.
Az öregapám is tudta, én is tudom.

– Sok volt, régen volt és nagyon régen
és mi temetetlenül maradtunk és szárazon...

20 A vers megjelenéséről nem tudok.

Eddig a vers. Ime egy másik, ha érdekel:

Gyerekhangok.²¹

„Kutya-kutya tarka
se füle se farka”:

két kis hang, hamis hang
a szomszéd szobában,

mint két friss gyújtásu
karácsonyfagyertya. –

Éretlen, dalos száj
elgömbült, síró száj

lármázó, szörnyü száj:
egyformán pici száj

Kutya-kutya tarka
se füle se farka:

fületlen-farkatlan
tarka tartomány ez:

most még sűrű zápor
most már tarka napfény

de téli mivoltát
tél nem tudja erre.

Tarka tartományban
oly szent bizalommal

ég két friss gyújtásu
karácsonyfagyertya:

„Kutya-kutya tarka
se füle se farka...”

*

21 Gyerekhangok, WEÖRES Sándor: *Elhagyott versek*, Helikon, 2013, 97. (változat)

4. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak²²

Kedves Pistám!

Novelláidat továbbítottam Bónyinak²³ és megkértem, hogy írjon Neked, megadva címedet. Valószínű, hogy nekem már nem fog írni, mivel szeptemberben úgy 13-ika táján magam is fölbumlizok Pestre novelláid után és ha másképpen nem, személyesen biztos választ hozok.

Kedves Pistám, reméljük a legjobbat.

Most, hogy valamit írnom is kellett Rólad, jöttem rá, hogy tulajdonképpen külső körülményeidet abszolúte nem ismerem. Eszerint megírtam Bónyinak, hogy – (ha nem tévedek!) – Édesapád a háboruban esett el és félárva vagy – nem írtam bizonyosra szóval. Szükségesnek láttam megírni, hogy fehérvári ujságod valami defektet kapott és azért jöttél el onnan... Azért írtam ezt, mert nem tudom, hogy voltaképpen miért is jöttél onnan el és nem akartam annyi „ha nem tévedek”-et írni. Légy szives és ne cáfolj meg ebben, de nagyon leköteleznél, ha Te magad megírnád nekem ezeket a dolgokat, hogy alkalomadtán kikorrigáljuk Bónyinál.

Most kaptam Bónyi által már előbb megígért 120 pengőt a „Pesti Hírlap”-tól, kettőt már leközlött két régebbi versért: („Valaki meghalt” és „Viharváró régi nóta”)²⁴ és négy elfogadott leközlendőért. Pestre is ebből megyek, de jut is, marad is: jól esik néha egy kis píz az embernek.

Pesten úgy 10 napig maradok és egy barátomnál leszek, aki ott hónaposszobában lakik és szállást ad magánál. Jelenleg Csöngén van és együtt fogunk Pestre utazni.²⁵

Azt írod, irjam meg őszinte kritikámat novelláidról. Hát Kedves Barátom, erre én azt felelem, hogy Te se írtál semmit elküldött nagy határ versemről és jelen esetben különben se az én véleményem a számottevő, hanem Bónyié. Reméljük, hogy.

Dienes Pistának szóval fia van. Légy szives, ird meg minél előbb a címét, mert gratulálni szeretnék neki.

Én mostan jövöre magántanuló leszek. Ugy állok, hogy újra végzem a hatodikát és nem vagyok mégse ismétlő és mégis ismétlő vagyok – ez a komplikált helyzet úgy lehetséges, hogy visszaléptem a vizsga elől, vagyis kimaradtam – megfolyamodtuk a minisztériumban, hogy szeptemberben magánvizsgát tehessek, elutasítás, a hatodikát újra végezhetem. Paff.²⁶

Alighanem egy év alatt fogom elvégezni a hatodikát és hetediket. Persze, ha engedélyt kapok rá. Engedély, mindig csak engedély. Nem szeretem, ha nekem engedélyeznek, a szabadság emberének.

22 Autográf levél; címzése: Nagys. Pálffy Pista író úrnak Tolnanémedi Tolna vármegye. Föladó: Weöres Sándor Csöngé Vas m. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/3.

23 Bónyi Adorján (1892–1967); író; a *Pesti Hírlap* munkatársa, irodalmi szerkesztője. Weöresről méltató cikket közölt.

24 Weöres versei a *Pesti Hírlapban* és a *Pesti Naplóban*: *Valaki meghalt* (*A Pesti Hírlap Vasárnapja*, 1929. július 14. 3.); *Viharváró régi nóta* (*A Pesti Hírlap Vasárnapja*, 1929. július 7. 5.). Rövid időn belül újabb versei jelentek meg a fővárosban.

25 Minden bizonnyal Rothbard Zoltán, aki Weöres instruktora is volt.

26 Weöres a szombathelyi reálból 1929. június 14-én maradt ki. Győrben ismételte a hatodik osztályt. Végül Sopronban érettségizett.

Hogy pesti utamhoz ~~visszérj~~ visszatérjek, céljaim közé tartozik, hogy „Az Est”-lapokhoz és az „Ujság”-hoz, mint külső versmunkatárs, bejussak. Tehát ha sikerül és a Bónyi-akció csütörtököt mond, még mindig lesz reményed, reményünk az elhelyezkedési ügyben. Mindazonáltal nem árt, ha Te is hely után nézel, mert ha két hely között kell választanod és otthagyni a kevésbé megfelelőt, az nem baj, de ha egyik akció se sikerül és irodalommentes helyed sincs?

Pesten még azonkívül irodalmi zárandoklásokat végzek élő literátor-Mohamedjeinkhez: meglátogatom (ha Pesten vannak) Babitsot, Révész, Kosztolányit, Gellértet, a „Nyugat” ügyében Osváthot.²⁷ Szóval, lesz elég elfoglaltságom.

Igazis: elég hosszú hallgatás után újra csináltam egy hipermodern verset. Mi a véleményed róla?

Alább következik:

Gyászének²⁸

Elmentél, mint a kolomp-hang
széljárta, messzi uton.

Azt mondtad, sirassanak meg
s adják rád az új ruhád.

Az egyhanguság habarta
kovásztalan életed.

Álmaid éjbe zilálták
s zománc volt csak kacajod.

Jegek közt aludt a lelked
és arcod marta a Nap.

És szinte szinte örültél:
de szép lesz most, jaj de szép.

Virágok között, tabuként
ragyogó ravatalon.

Azt se kérdezted (ugyan kitől?)
hogyan szabad-e? szabad-e? Mondd!

(Ez a vers különben egy régi emlékem rezonanciája, amikor egy parasztlány azzal halt meg, hogy szép ruháját kérte.)

27 Pesti látogatása során Babitscsal és Kosztolányival találkozott. Róluk szóló első személyes benyomásait Károlyi Amy jegyezte fel. (Kritika, 1985/7, 14.) *Osvát* című epigrammájának tanúsága szerint a *Nyugat* szerkesztőjével telefonon beszélt.

28 Megjelenéséről nincs tudomásom.

Most majd úgy szept. 30-ika előtt jóval jövök meg Pestről, attul kezdve Csöngén tartózkodom. Nem-e volna kedved és időd, hogy majd néhány napra meglátogass?

Mivel egész kijöttem a levélírásból és már nem tudok mit írni, a levelet be is fejezem. Legközelebb többet írj.

Ölel
Sándor

Mióta ezt a levelet megírtam, Sándor bátyánktól kaptam egy lapot, melynek záradékában Utánad érdeklődik és azt mondja, régóta hallgatsz.²⁹ Annak reményében, hogy írni fogsz Neki, szeretettel öllelek.

*

5. Pálffy István Weöres Sándornak³⁰

Tolnanémedi, 1929. november 13.

Kedves Sanyikám,

Először nem is hozzád (Te úgy is elnéző leszel) akarok fordulni, hanem a kedves szüleidet kérem meg nagyon szépen, hogy bocsássanak meg az illetlenségért, amiért ilyen késve köszönöm meg azt az igazi, magyaros vendéglátást, amellyel körükbe fogadni szívesek voltak. Ha időben nem is sietős a köszönetem, hálában azonban annál nagyobb s azért még egyszer és mind még egyszer köszönetet mondok.

Most pedig te következel, Sanyikám. Hogy mért nem írtam gyorsabban? 1, Tovább voltam Fehérvárott, mint szándékoztam. 2, Amikor hazaértem, mindjárt meghívtak egy barátom pappá szentelésére 3, Elmaradtam egy csomó cikkel, azokat sürgősen meg kellett írnom. 4, Volt olyan fontos levelem is, amely egy hétnél tovább várt válaszra: el kellett gyorsan intézнем 5, s ez a legfontosabb okom: választ még sehonnan sem kaptam szerte küldött leveleimre, tehát nem tudom megmondani, hogy mikor megyek Pestre stb., stb.

Igy mostani levelem is, a köszöneten kívül csak szalmázgatás. Pavel tanár úr írt egy nagyon kedves levelet, s most már itt is van néhány könyv a könyvtárból; említette, hogy neked is írt egy hosszú levelet.³¹ – Tehát most olvasnék nyakra-főre, ha igen-igen sok írni-valóm nem volna, kellemetlen azonban az, hogy nemszeretem munkáim is vannak s ezek a leghalaszthatatlanabbak. Másolgatások bátyám s az apósom számára. – Írtam Sándor bátyánknak is, de onnan, mint te is tapasztalhattad, 1-2 hónapon belül nem jó válasz.

Érdeklődtél-e vajjon a P. Napló iránt? Én próbáltam megszerezni, de nem sikerült.

A darabomból csak a kritikák jutottak már nekem, pedig – amint hallottam – a szerző után is óbégáltak. No, nem baj, majd a Nemzeti Színházban ott leszek.³² [...]

*

29 „*Mi van Pálffy Pistával? Régóta hallgat.*” Karácsony Sándor levele Weöres Sándornak: „Bpest, 929 VII. 23.” LŐCSEI, 2007, 43.

30 Autográf levél; lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára; A Weöres család levélára 1650–1955 (ifj. Weöres Sándorhoz írt levelek) XIII- 43. / 9.

31 Pável Ágoston (1886–1946): tanár, költő, műfordító, szerkesztő. Weöres Sándor szállásadója, támogatója, barátja. Weöres Sándorhoz írt leveleinek többsége megsemmisült vagy lappang.

32 A *Tolnamegyei Ujság* 1929. november 11-én az 5. oldalon számolt be arról, hogy a Vörösmarty Színház bemutatta a *Rácson belül* című egy felvonásos darabját.

6. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak³³

Kedves Pistám,

nem tudom mire mondjam Neked, hogy a multkori levelem, azon fölül hogy tényleg nem volt akkor semmi tollforgató kedvem, nem csak ezért lett rövid, hanem idő híjján is. Tudod, hogy egy hetet előre megfontolt szándékkal pauzáltam a tanulással és ezt is csak be kellett hozni valahogy – hát ezért is.

„Képzelem, mennyire siettél, hogy minél előbb lerázhass a nyakadról.” Ez a vád kérlek teljesen igaztalan. Hogy nem sok firka-kedvem volt, azt nem tagadom, de meg azt is érzem, hogy a személyes ismeretség megváltoztatta eszményi képzelményedet és nem lehetek a számodra az, aki eddig voltam – ezt nem szemrehányó hangon mondom, könnyekkel körített hangulat-pecsenyében kuksolva, hanem egyszerűen konstatálva. Hiszen, emlékezhetsz, mielőtt megismerkedtünk, irtam Neked, hogy én csak 100 km.-en túl vagyok olyan ember, mint a többi. Ez is csak egy kendőzés, leginkább önkénytelenül. Ahhoz, hogy látó- és hallótávolságnyira is normális emberré kendőzzem magamat, nincs tehetségem, pedig szeretném ha volna. És akartam, hogy igazán megismerj, mindezek dacára. Az öreg Laó-Csét, aki 2,000 esztendővel ezelőtt lettem volna, éppen annyira számíthatad volna barátodnak, mint azt akinek ismerkedésünk előtt engem láttál. És azt akartam, hogy ne egy W. S. nevet viselő nem-létező egyént számíts barátodnak, hanem számíts vagy ne számíts annak egy létező W. S.-t. **egy-t**

– Mondjuk, mit szóltál volna hozzá, ha ott az állomáson egy világtalan, vagy süket-néma egyént találtál volna, már mint engem? – hidd el, a különbség így, ahogy van, sokkal nagyobb és szakadékosabb.

Mindez ellen ne is apellálj: ezt jobban igazolja leveleid maradozása és sietőssége. Az emberek nagyrészének hibája, hogy jobb szeretnek egy hamis és ideális, mint egy való és természetes képet – talán az én hibám is, bár szeretném azt hinni, hogy nem. Ahogy az ember a hálósobája falára glóriás és drága kis nyálás Jézuskákat aggat és nem egy marha és lótrágyával és valósággal hintett utcarészletet, úgy szereti a belső-lakószobáját, ahova a gondolat hálni jár, is tarka nem-létezésekkel telerakni.

Mindezt távolról se vedd szemrehányásnak. Az „ideális” egy nagyon sokszögletű kristály és amelyik része a Te arcodba vakít, az engem nem mutathat, úgy, ahogy most megismertél. Hogy mást ne mondjak: a nacionalizmus és internacionalizmus kérdése. Látod: ha én egy szavadra fognám magamat és nagyszabásu magyar (huj-huj-stb. írta Sajó Sándor) lennék, akkor ebből a szempontból megfelelnek Neked, a zsidóknak meg, akik az Ideál-kristály más lapjára bámulnak, akkor nem volnék „igaz”. Ezt csak azért hoztam föl, hogy lásd, az Ideál mennyire szubjektív dolog: Te meg vagy győződve az igazadról, X és Y szintén meg vannak győződve a maguk igazáról, – nekem ellenben (szeretem azt hinni) nincsen igazam, ellenben elvben ~~fe~~ befolyásolhatatlanul, valóságban Karácsony és mások által gyöngegeségemben folytán befolyásolva és bizonyos mértékig megbizonytalanítva megyek a magam útján, mondom, anélkül hogy igazam volna, mert ma mindenkinek igaza van Magyarországon a maga szempontjából, és mindenkinek másképp. Mi következik ebből? ...

33 Autográf levél; címzése: Nagyságos Pálffy István író úrnak Tolnanémedi; Földadó: Weöres Sándor, Csöngé, Vas m. / Pb.: 929 dec 16. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/2.

egy nagyon szomorú dolog. De mindegy. Mondom: megyek a magam útján és az én utam nem Az Erő felé vezet.

Ha erre azt mondd, nem így van, nem jól van, vagy más efféle, arra csak annyit mondhatok: igazad van, mert ahol millióknak van igazsága és minden egyesnek másképp, ott ez a szó igazán nem numerál.

(Azt hiszem, ez a bő lére eresztett filozófiai értekezés kicsit zavaros és nagyon ismétlődő, de olyan sötétben írtam, hogy a betűket se láttam, csak az egyes sorokat. Ezt már lámpánál írom.)

Az Erő-ügynél hagytam abba az utolsó némileg még értelmes ponton. Az antológiának nem küldtem anyagot, mivel Sándor bátyámnak még egyáltalán nem írtam. Nem válaszoltam arra a levelére, amit Te is olvastál. Még pedig azért nem, mert nem tudom mit – arról megbizonyosodtam, hogy: az Erő nem az én utam, tehát ha én azt meg is tenném hogy a nagy nyilvánosságtól visszavonulok, azt nem az Erő számára tenném és kizárólag az Erőnek nem is fogok dolgozni.

Sándor bátyámnak pedig, ha nem kapitulálok neki, úgy se használná föl az írásaimat se az Erőben, se az antológiában.

Megírtam ugyan számára egy levelet, amit igen zavarosnak éreztem és ezért nem küldtem el neki. Most elküldöm Neked. Ha úgy gondolsz hogy ezt elküldjem Sándor bátyámnak, küldd vissza, ha pedig nem tartod arra valósnak, tégy vele amit akarsz: egészen a Te döntésedre bízom.

De remélem azért így, lapoktól és nézetektől szétszakadva is meg fogjuk találni fizikailag és pszichikailag egymást. Arról, hogy a Te majdnem-irredentizmusod az „igazi”, ne is akarj meggyőzni, és én viszont megígérem hogy nem etetlek és itatlak Népszava-izmussal, bár, hidd el, hogy én is azt szeretném nagyon, ha itt velem tartanál. De ezt bizonygatni, magyaráztatni? ... úgyis hiába volna.

Azonkívül: nem is rendelkezem kiforrott nézetekkel és saját Népszava-izmusomról beszélni igazán korai. Talán egy-két év múlva magam se mondom ezt, lehet. Nem tudom.

Hogy az Erő legyen, mint irod. új-Adyék „Nyugat”-ja, arra, ne haragudj, igen kicsike az eshetőség. Az új Ady kora, ha az irodalmi szabályos ár-apályt nézzük, (Petőfi – Arany – Vörösmarty dagály, Vajda – Reviczky – Komjáthy apály, Ady – Babits – Kosztolányi dagály) még jó messze van, hiszen az utolsó „dagály”-triász két tagja még jobbára kiíratlan, produktív irodalmár. ~~Az „apály”-nak nem szokott~~ Mi csak „apály”-emberek lehetünk, ha leszünk, de ez se háládatlan szerep: hiszen Vajda János kétségtelen, örök zseni és az „apály” szó is csak egy szó, nem lesajnáló. Az apály-korszak hangja átmenet szokott lenni a régi és az új „dagály” között: figyeld csak meg a magyar irodalom példáit, én levezettem a Balassa – Zrínyi – Gyöngyösi-dagály-triásztól kezdve. Mindig élesen kidomborodó triászok és az első tag: a „zseni”, a második: a „tehetség”, a harmadikra még nem találtam jó kifejezést. – Mít szólsz hozzám mint elmélet-gyároshoz?³⁴

Ugy érzem, hogy az „apály” hangja most az a zsánerű lesz, mint a kikristályosodott expresszionizmus. Sőt, a triász egyik tagja Kassák Lajos – már meg is érkezett. – Tudod hogy én is efféle kezdek lenni? egyre az ekszpresszív elemek gyülekeznek a tollam alá, anélkül hogy Kassák-majmoló volnék.³⁵ De az Erő-irányának ez se volna már jó.

34 Weöres egész pályáját végigkíséri ez a „felismerés”. Korai leveleitől a késői megnyilatkozásokig többször megfogalmazta.

35 Weöres már diákkorában foglalkozott Kassák írásaival. A Pável Ágoston vezette szombathelyi könyvtárból kölcsönözte az *Egy ember életét. Számadás* című versében írta a következőket: „Kassák módjára szögecselni és ragasztani se akarok.” MTAK Ms 4636/ 96. Néhány ifjúkori művében az ő hatása érzékelhető. Leveleiben több alkalommal hivatkozott rá.

Figyelmedbe ajánlom Kassák versesköteteit!

Még, kimondatlanul ugyan, nagyon sok összegyűlt bennem, ami ha egyszer igazán csatornát talál, olyan valami lesz, amire azt fogod mondani: tévút – elveszett ember vagyok. Félek, hogy azt fogod mondani.

Mostanában nem igen írok, csak olyan töredezett apróságokat. Azt hiszem, a „vihár előjele.” –

Például mit szólna ezekhez:

„Egy kis szó, egy kis üresség vándorbottal indult – ment ment a kis szó, béna szó, koloncos szó és fájts neki hogy a levegő suhan, fények öblögetik a leveleket – de ment és vonszolta a saját fakó lelkét, egy kis üresség, kis szó, béna szó, koloncos szó. Tudja-e a járását a sikon?”³⁶

Más – mint a rádióban.

„Egy tintacsöpp az abroszra esett, egy kés a fokával fogott, egy olló lázakat nyírt, egy tintacsöpp az abroszra esett. Napos delek komorultak, gyapjas hadak elvonultak és semmi se volt több mint a tintacsöpp ami az abroszra esett, hogy dá-dá kisgyerek.”³⁷

Más:

„Tegnap még vártam a máts, ma még várom a holnapot. Holnap a holnapután vajjon várom-e még?

Persze nyútt kérdések ezek, mint a sarki koldusnak a rongya és ez a hasonlat is milyen régi,

tán mint az óriásokról szőtt mese...

Mi volna, ha egyszer az óriásokról mondanék nektek mesét?

De nem. Megöregedtek az óriások, fázósan kucorognak és meséskönyvek szegényházába bujnak ingyenkosztra, rántottlevesre.

És az olajos csodakórsó is addig járt a kútra míg összertört.”³⁸

Távolról se hidd, kisagyvelődél se gondold, hogy én ezeket „jó” verseknek tartom. Ugy hiszem, úgy várom, hogy ezek olyanok mint a viharelőtti füledt meleg. Talán lesz utána valami.

Szóval, darabjaid megjelennek? Hol? milyen kiadásban? Ennek igazán örülök, ez lesz szóval az első könyved.

(Olvasd Kassák verseit...)

Versednél, amit most küldtél, irtál már néhány jobbat is: nem rossz, ha Te írtad, én pedig nem tudnék ilyet írni. És témájánál is kedves fogva is kedves és emlékszerű nekem, mint nénikék imakönyvében egy borostyánlevél.

Szász Béla lapot szerkeszt. Azaz hogy nem éppen ő, több egyetemista vele együtt.³⁹ Akarod hogy ez legyen a gyűjtőhelyünk? A lapról többet nem tudok, mert nekem is csak röviden írt róla levelében. Az „Ujság”-ban, „Pesti Napló”-ban jelennek meg a versei.

A „Pesti Napló” csakugyan közölt ám 4 db. verset tőlem, de nem fizettek.⁴⁰

36 A vers megjelenéséről nem tudok.

37 Ua.

38 Weöres Sándor versei: *Akik megtalálnak; Veríték; Szeretném másképp valahogy; Nyár; asszonyok. Pesti Napló, Vasárnap*, 1929. szeptember 29. 7.

39 Alighanem a *Virradat* című, rövid életű kiadványról van szó, amely 1930. januárban indult Zsivora Ede fő-szerkesztő irányításával. A szombathelyi kötődésű Szász S. Béla verse (*Tegnap írók alkonya*) a lap 2. oldalán jelent meg.

40 WS versei a Pesti Naplóban: *Akik megtalálnak; Veríték; Szeretném másképp valahogy; Nyár, asszonyok* (PN VASÁRNAP 1929. szept. 29. 7.

Kibédi nekem se írt, úgy látszik valami megfekhetette a gyomrát. No nem sokat vesztünk vele.

Menyasszonykád kezét csókolom.

Levelemet nem érek rá átolvasni, mert igen hosszúra nyult. Remélem most már Te is kedvet kapsz kissé a hasonlóra.

Bognár Pista barátunk verseit itt küldöm.⁴¹ Irj róluk, mint ígérted: nagyon fog neki örülni, ahogy ismerem, mint ez egy elzárt költőnél egész érthető is.

Irj előbb, mert különben megszegem a két-napos választ. És ne haragudja a "nemzetköziségért. – No öllelek.

Sándor

*

7. Pálffy István Weöres Sándornak⁴²

Kedves Sanyikám!

[Weöres legutóbbi levelében barátjának „modernség-rajongása”-t tette szóvá. Pálffy ehhez fűz védekező és bíráló megjegyzéseket. LP]

Hidd el nekem, hogy előttem sem a külsőleges formai modernség a fontos, – de igenis körömszakadtáig mellette vagyok a haladásnak (hagyjuk a fenébe ezt a szót, hogy modern). Mert azt hiszem hogy nem csak mi akik intenzíven foglalkozunk az írással, de az olvasó közönség is megelégette azt a holdsugaras szemétládát, amibe az a jobboldali önképzőkör beleültette a közönséget. Nem vagyok híve a „Toll”-féle elfogultságnak,⁴³ amelyre mégis csak szükség volt, de nem vagyok híve a „B. Szemle”⁴⁴ félhivatalos, kultuszminiszterileg támogatott agyalágyultságának se! Mondhatnám, Veled vagyok egy állásponton, de mondj nekem egy magyar irodalmi orgánomot, amely olyan objektíven ítél, mint a Te leveled. A Tormai Cecilék⁴⁵előtt az a költő, aki fajvédő és zsidót üt, a B. Szemlének, aki azzal kérkedik, hogy az öregapja dédapja még nyereg alatt puhította a húst, a Nyugatnak, aki kezdi megérteni Berzeviczyt,⁴⁶ a 100%-nak,⁴⁷ aki kommunista, a „Toll”-nak, aki radikális demokrata... hát így állunk, hol itt az objektív klikk, mely meglátja a maradék nélküli értékeket??. Ha pedig így állunk akkor nekem százszor és ezerszer kell a Toll-klikk, mint a Berzevici önképzőkör.

Önképzőkör, ezt írtad utóbbi verseimről, lásd erre magam is rájöttem. Nagyon igazad volt. És már vagy fél hónapja nem írok és még folytatni fogom ezt a stagnálást. Hogy megnyugtassalak azt is megírom, hogy Sinclair régénye (Petróleum)⁴⁸ mellett Kazinczyt is olvasgatom.

41 Bognár István (1911–1983): Weöres Sándor csöngői poétabarátja. A levél mellett nem voltak versek Bognártól.

42 Boríték és dátum nélküli autográf levél; lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára; A Weöres család levéllára 1650–1955 (ifj. Weöres Sándorhoz írt levelek) XIII- 43. / 9.

43 *A Toll*: 1929 és 1938 között kiadott irodalmi hetilap

44 *Budapesti Szemle*: 1857 és 1944 között kiadott enciklopédikus igényű folyóirat

45 Tormay Cécile (1875–1937): író, műfordító; közéleti szereplő. A *Napkelet* című irodalmi és kritikai folyóirat szerkesztője.

46 Berzeviczy Albert (1853–1936): történétíró, politikus; az MTA elnöke

47 *100%*: a KMP legális folyóirata 1927–30 között

48 Sinclair régénye (*Oil!*): 1928-ban jelent meg magyarul *Petróleum* címmel.

Azt pedig, hogy versedről azt írtam, hogy „hazaffyas” – azt azért írtam, mert nem tudtam, hogy nem most írtad. Mert azt hiszem a mostani hazafias költészet – szörnyű önképzőkör.

Még csak azt akarom mondani, hogy ne gondoldj olyan sörényes vadócnak, aki Téged „lenéz”, mert abszolút értéknek tartod a „Régi ház”-at.⁴⁹ Egy csöppet se légy ilyen rossz véleménnyel felőlem, – én is meg becülöm Zilahi: Szibériáját,⁵⁰ Tábornokját,⁵¹ Áprily Lajos verseit stb. stb. – –

[Közös ismerőseikről és esetleges irodalmi szereplésükről ejtett szót. LP]

Nagyon köszönöm, hogy a „Zé”-hez írtál rólam. Stolte⁵² személyes ismerősöm, Küldeni fogok neki pár verset – a Kleki-től bár nem félek, azért mégis ha netán hoznának valamit – majd megírom, hogy Nyéki néven hozzák. Légy szíves inkább írd meg melyiket ajánlanád hogy megmutassam Stolténak – Te jártasabb vagy az ilyen ügyekben. Meglehet, hogy Stolte húsvét-ra hazajön, akkor esetleg személyesen beszélnek vele. [...]

*

8. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak⁵³

Kedves Pistám!

Megbocsáss, hogy ilyen lakónikusan felelek, de annyira kijöttem a levélírási gyakorlatból, hogy szinte nem bírom levélben kifejezni a gondolataimat.

Ehelyett elküldök egy armádia verset: talán ezek jobban kifejeznek és éreztetnek engem, a dárdást anno 1929, mint bármilyen akadozó és nyavalyás levél.

Öllelek.

Sándor.

A szürke órák⁵⁴

Mikor az éjfél habja csillan
óraütés sajkája illan
s rossz bútorokban a halál
mint kis nyirettyü, kornyikál

s begondolkodva ing a léha
ébredlét érzem néha-néha
hogy testem szikkadt, görcsös út
min szürke órák hada fut:

löttyedt batyukkal szürke órák

49 *A régi ház*: Tormay Cécile regénye (1914)

50 *Szibéria*: Zilahy Lajos drámája (1928)

51 *A tábornok*: Zilahy Lajos drámája (1928)

52 Stolte István (1910–1991): tanár, irodalomtörténész, újságíró. A Csornai Premontrei Kanonokrend Szombathelyi Főgimnáziumának diákjaként érettségizett. A *Virradat* című lap szerzője, szerkesztője. Illegális kommunista, majd a Rajk-per egyik vádlottja, elítéltje.

53 Autográf levél; lelőhelye: PIM V. 5396/8/33.

54 Megjelenéséről nincs tudomásom.

FORRÁS

LŐCSEI PÉTER: WEÖRES SÁNDOR ÉS PÁLFFY ISTVÁN BARÁTSÁGÁNAK KORAI...

útjukat libasorba rójják
mintha kergetnék, mind szalad
csizmáktól fáj az útdarab

... jaj ki nézne az útdarabra?
hátha a kék ég rászakadna?
elfutnának*, mint permeteg
nyár-esőtől a gyermekek.

*elfutnánk h.: eltünnének

Szonáta⁵⁵

Valami égre-szállt.
Valami földre-hullt.
Valami fölszakadt.
Valami elsimult.

Valami megrekedt.
Valami megszaladt.
Valami összenőtt.
Valami széthasadt.

Valami őszre-vált.
Valami nyárra-gyult.
Valami megtörött.
Valami megvadult.

Valami máglya gyúlt.
Valami híd szakadt.
Valami elszelelt.
Valami megmaradt.

(Mit szólnak ezekhez?)

55 Megjelenéséről nincs tudomásom.